

MÓDSZERTANI MEGJEGYZÉSEK, FOGALMI MEGHATÁROZÁSOK

1. ÁLTALÁNOS FOGALMAK

A **részadatok összegei** – a kerekítések miatt – eltérhetnek az összesen adatoktól.

Adatjavítás: az adatok – a hibás adatszolgáltatások visszamenőleges javítása miatt – a korábban publikáltaktól eltérhetnek.

A turisztikai statisztika fogalmai, meghatározásai megegyeznek az ENSZ Turisztikai Világszervezet (UNWTO) ajánlásainak, az EU turisztikai statisztika szabályok irányelvében megfogalmazottaknak és az Eurostat turizmus-szatellitszámlák ajánlásaiban leírtaknak, valamint a hazai jogszabályokban rögzítetteknek.

Turizmus: olyan személyek tevékenységei, akik saját szokásos környezetükből más helyre utaznak, ahol folyamatosan nem több mint egy évet töltenek el pihenési, üzleti vagy más célokból, de nem folytatnak keresőtevékenységet.

Szokásos környezet: egy személy otthonának és munkahelyének, vagy tanulmányai helyének települése, valamint az általa gyakran látogatott helyek.

Látogató: minden olyan személy, aki turisztikai célból a lakhelyétől különböző helységbe (országba) utazik.

Látogatás/utazás: az egyes személyek által szokásos lakókörnyezetükön kívülre tett, 12 hónapot meg nem haladó minden olyan utazás, mely fő úti célja bármely tevékenység, kivéve olyan, amelyért a meglátogatott helyen javadalmazásban részesül.

Egynapos látogatás: olyan látogatás, melyen a látogató legfeljebb egy napot tölt el, éjszakázás nélkül.

Többnapos látogatás/tartózkodás: olyan utazás, melyen legalább egy éjszakát töltenek a meglátogatott helyen. Részletesebb csoportosítása: 1–3 éjszakás látogatás (*rövid, hétfégi típusú látogatás*), négy és annál többéjszakás látogatás (*hosszú látogatás*).

Utascsoportok (utasprofilok a nemzetközi gyakorlat szerint):

Egy napra látogatók: azok az utazók/látogatók, akik 24 óránál rövidebb ideig tartózkodnak, tehát nem éjszakáznak a meglátogatott helyen.

Több napra látogatók: azok az utazók, akik legalább egy éjszakát töltenek a meglátogatott helyen. 1–3 éjszakát eltöltők – (*rövid tartózkodás*), négy és annál több éjszakát eltöltők – (*hosszú tartózkodás*).

A hatályos jogi szabályozás következtében a statisztikai-tervezési, illetve a turisztikai régiók települési lefedettsége – még azonos elnevezés esetén is – eltérhet egymástól.

A tervezési-statisztikai régiók elnevezése és területe:

- *Közép-Magyarország:* Budapest és Pest megye,
- *Közép-Dunántúl:* Fejér, Komárom-Esztergom és Veszprém megye,
- *Nyugat-Dunántúl:* Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megye,
- *Dél-Dunántúl:* Baranya, Somogy és Tolna megye,
- *Észak-Magyarország:* Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megye,
- *Észak-Alföld:* Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye
- *Dél-Alföld:* Bács-Kiskun, Békés és Csongrád megye.

A turisztikai régiók:

- Budapest–Közép-Duna-vidék turisztikai régió (Budapest és környéke)
- Észak-Magyarország turisztikai régió
- Észak-Alföld turisztikai régió
- Tisza-tó turisztikai régió
- Dél-Alföld turisztikai régió
- Balaton turisztikai régió
- Nyugat-Dunántúl turisztikai régió
- Közép-Dunántúl turisztikai régió
- Dél-Dunántúl turisztikai régió

A nemzetközi kitekintés fejezetben található adatok a kereskedelmi szálláshelyek adatai mellett a nonprofit szálláshelyek teljesítményadatait is tartalmazzák.

2. A TURIZMUS FŐBB GAZDASÁGI MUTATÓI

Turizmus alapágazatok: idetartozik a TEÁOR'08 szerinti „I” ágazat (*szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás*) és a 79 nemzetgazdasági ág (*utazásszervezés, -közvetítés és egyéb foglalkozás*).

Utazás (idegenforgalmi) egyenleg (a folyó fizetésimérleg-szolgáltatások tételének utazások /korábban idegenforgalom bevételeinek és kiadásainak/ különbsége): a Magyar Nemzeti Bank (MNB) által a fizetési mérleg összeállításánál használt kifejezés. Ennek jelentése közel azonos a KSH által használt turisztikai egyenleg kifejezéssel. Különbség, hogy az MNB által közölt adatok nem tartalmazzák az utazási, a biztosítási szolgáltatások, valamint illegális tevékenységek díjait. A Magyarországra érkező külföldi látogatók kiadásai a külföldi állampolgárok által hazánkban elköltött összeget, valamint jutalék és egyéb jogcímek formájában Magyarországon maradó összeget tartalmazzák.

Foglalkoztatott: aki az adott héten legalább egy órányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, illetve rendelkezett olyan munkahellyel, ahonnan átmenetileg (betegség, szabadság stb. miatt) volt távol.

Alkalmazásban álló: az a munkavállaló, aki a munkáltatóval munkavégzésre irányuló jogviszonyban áll, s munkaszerződése, munka-megállapodása alapján havi átlagban, munkadíj ellenében legalább 60 munkaóra teljesítésére kötelezett, függetlenül attól, hogy foglalkoztatása a munkáltatónál főállásban vagy ún. további munkaviszonyban történik.

3. A LAKOSSÁG BELFÖLDI TURISZTIKAI UTAZÁSAI

Háztartás: azoknak a személyeknek a közössége, akik – függetlenül a rokoni kapcsolatoktól és az adott lakásban való bejelentettségüktől – a folyamatos életviteli költségeiket részben vagy egészben közösen viselik, egyazon jövedelmi és fogyasztói közösség tagjai.

Második otthon: olyan nyaraló, hétvégi ház, apartman, lakás, telek, ahol a háztartás tagjai éjszakázni is szoktak, és az nem azon a településen van, ahol a háztartás lakóhelye.

Utazási aktivitás: az utazáson részt vevők aránya a népességen belül.

Turisztikai kiadás: A belföldi utak esetében a költségek kiszámításánál bele kell számítani az utazás előtt, illetve után felmerülő, de az ahhoz közvetlenül kapcsolódó kiadásokat is. Nem kell ideszámítani a tovább-eladási céllal megvásárolt árukat, továbbá azoknak a tartós fogyasztási cikkeknek a megvásárlását, amelyet több utazás során kívánnak használni (pl. sátor, videokamera, lakóautó stb.). Bele kell azonban számítani az olyan áruk és szolgáltatások vásárlását, amelyek felhasználásra kerülnek az utazás során (pl. ételkonzervek, szállásdíj, utazási biztosítás, utazási irodának fizetett összeg stb.). Turisztikai kiadás az előzőek szerint meghatározott, az utazáshoz közvetlenül kapcsolódó valamennyi kiadás, függetlenül azok felmerülésének és a számlák kiegyenlítésének időpontjától. Így idetartoznak például az utazás során beszerzett élelmiszerek, menetjegy, üzemanyag stb. és az utazást követően felmerült, de azzal kapcsolatban levő tételek, mint például a filmelőhívás.

A turizusból való kimaradás: az adatok a kikérdezést megelőző negyedévre vonatkoznak.

4. A LAKOSSÁG UTAZÁSAI KÜLFÖLDÖN

A lakosság kiadásai (utasforgalmi import): a lakosság külföldi turisztikai és egyéb kiadásaihoz számítjuk a Magyarországon kifizetett összegek azon részét is, ami külföldi rezidensekhez kerül. (Az MNB fizetési mérlegének idegenforgalmi importadata a Nemzetközi Valutaalap szabványának megfelelően nem tartalmazza a nemzetközi közlekedésre fordított pénzüsségeket.)

Utazási motivációk:

Turisztikai motivációk:

- **Szabadidős** turizmus: üdülés; városnézés; természetjárás; rokon, barát meglátogatása; gyógykezelés; egészségmegőrzés; kulturális és sportrendezvény látogatása; vadászat; vallási cél
- **Üzleti turizmus:** konferencia, kongresszus; üzleti út; kiállítás-, vásárlátogatás

Nem turisztikai motivációk:

- **Tanulás**
- **Vásárlás:** termékek és szolgáltatások vásárlása; üzletelés
- **Munkavégzés**
- **Egyéb**

2011-ben a nemzetközi ajánlásokkal összhangban végrehajtott módszertani korrekció során a munkavégzési céllal, életvitelszerűen **külföldön élő magyarok** (külföldön rezidensek) utazásai és a külföldön keletkezett jövedelméből történt fogyasztása kikerültek az adatokból.

5. NEMZETKÖZI UTAZÁSOK, A MAGYARORSZÁGRA TETT KÜLFÖLDI UTAZÁSOK JELLEMZŐI

Külföldiek magyarországi kiadásai (utasforgalmi export): a külföldiek magyarországi turisztikai és egyéb kiadásai a külföldi állampolgárok által hazánkban elköltött összeget, a nemzetközi közlekedést, valamint az ezekhez kapcsolódó jutalék és egyéb jogcímek formájában Magyarországon maradó összeget tartalmazzák. (Az MNB fizetési mérlegének idegenforgalmi export adata a Nemzetközi Valutaalap szabványának megfelelően nem tartalmazza a nemzetközi közlekedésre és biztosításra fordított pénzüsségeket.)

Utazási motivációk

Turisztikai motivációk:

- **Szabadidős turizmus:** üdülés; körutazás; városnézés; természetjárás; szórakozás; rokon, barát meglátogatása; gyógykezelés; egészségmegőrzés; plasztikai és sebészeti műtétek; egyéb orvosi kezelések, műtétek; fogorvosi kezelés; kulturális rendezvényeken, sporteseményeken való részvétel; fesztiválokra való részvétel; vadászat; vallási cél; saját ingatlan felkeresése időleges jelleggel
- **Üzleti turizmus:** konferencia, kongresszus; üzleti út; kiállítás, vásár céljából tett utazások

Nem turisztikai motivációk:

- **Tanulás**
- **Vásárlás:** termékek és szolgáltatások vásárlása
- **Munkavégzés és üzletelés**
- **Átutazás:** olyan utazás, melynek fő célja nem a vizsgált ország (Magyarország) területén végzett tevékenység
- **Egyéb**

Fő úti cél: az a cél, mely nélkül az utazás nem jött volna létre.

6. SZÁLLÁSHELY-SZOLGÁLTATÁS

Szálláshelyek:

Kereskedelmi szálláshely: a 239/2009. (X. 20.) kormányrendelet alapján szálláshely-szolgáltatás folytatása céljából létesített vagy használt épület, kivéve az egyéb szálláshely, illetve a falusi szálláshely-szolgáltatást nyújtó egységek

- Szálloda,
- Panzió,
- Üdülőház,
- Községi szálláshely,
- Kemping.

A 2009. október 20-án hatályba lépett 239/2009. (X.20) számú kormányrendelet alapján 2012-ben megszűnt a szálláshelyek addig érvényes osztályba sorolása. Az önbesoroláson alapuló kategorizálás helyébe az ún. védjegyrendszer lépett. A KSH 2013. január 1-jétől a publikációiban csak a védjegyrendszer szerinti, szállodai minősítési rendszernek megfelelően közöl osztályba sorolás szerinti adatokat (csillag szerinti bontás).

Gyógyszálloda: az a szálloda, amely megfelel a szállodára előírt követelményeknek, továbbá vendégei számára főként természetes gyógytényező alkalmazásával, saját gyógyászati részlegén önálló vagy más gyógyintézet kiegészítő szolgáltatásainak bevonásával, orvosi ellenőrzés mellett terápiás lehetőséget biztosít, és megfelel a természetes gyógytényezőkről szóló 74/1999. (XII. 25.) EüM-rendeletben foglalt feltételeknek. A hivatal csak azon működő gyógyszállodákról közöl adatokat, amelyek szerepelnek az Országos Tisztifőorvosi Hivatal Gyógyhelyi és Gyógyfürdőügyi Főosztály nyilvántartásában.

Kemping lakóegysége: a lakóegységek rendelkezésre álló területesség nagysága legalább 40 m² (egy területi egységre 2,5 főt kell számításba venni).

A Miniszterelnökséget vezető miniszter 37/2015. (VIII. 12.) MvM rendelete a területi számjelrendszerről szóló 31/2011. (X. 24.) KIM-rendelet módosításával megszűnt az **üdülőkörzet**-bontás. Ezért ez a besorolás a 2016. évi Turizmus és vendéglátás kiadvány tábláiban már nem elérhető.

Üzleti célú egyéb szálláshely: szálláshely-szolgáltatás céljára hasznosított, a szálloda, panzió, kemping, üdülőtábor, közösségi szálláshely szállástípusba nem tartozó, nem kizárólag szálláshely-szolgáltatási rendeltetéssel létesített önálló épület vagy annak lehatárolt része, ahol az e célra hasznosított szobák száma legfeljebb nyolc, az ágyak száma legfeljebb tizenhat. A 239/2009. (X. 20.) kormányrendelet életbelépésével a magánszálláshely elnevezés megszűnt, helyette az „egyéb szálláshely” elnevezés került alkalmazásba.

Falusi szálláshely a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet Területrendezési Terve szerint a kiemelt üdülőkörzethez nem tartozó települések, valamint külön jogszabály alapján törzskönyvezett gyógyhelyek kivételével az 5000 fő alatti településeken, illetve a 100 fő/km² népsűrűség alatti területeken található olyan egyéb szálláshely, amelyet úgy alakítottak ki, hogy abban a falusi életkörülmények, a helyi vidéki szokások és kultúra bemutatásra kerüljenek.

A falusi szállásadói tevékenység csak akkor tekinthető idegenforgalmi célúnak, ha a falusi lakóház (lakás, üdülő) hasznosítása ugyanannak a vendégnek a részére egyhuzamban a 30 napot nem haladja meg. A 239/2009 kormányrendelet erre a szempontra külön nem tér ki.

Nem üzleti céllal üzemeltetett közösségi, szabadidős szálláshely: a 173/2003. (X. 28.) kormányrendelet szerint az erre a célra épített vagy átalakított és az ekként minősített, illetve ekként nyilvántartásba vett üdültetési és ifjúsági turisztikai célú, továbbá hegyi menedék céljára szolgáló szálláshely.

Nem üzleti célú közösségi, szabadidős szálláshelynek minősülő létesítmények típusai:

- Üdülő: üdülő, gyermeküdülő, villa
- Gyermek- és ifjúsági tábor: gyermek- és ifjúsági tábor, telepített sátoztábor
- Hegyi menedékház: turistaház, kulcsos ház, matracszállás
- Pihenőház: munkásszállás, vendégszállás
- Diákotthon, kollégium

A nem üzleti célú közösségi, szabadidős szálláshelyek kapacitás adatai tárgyév július 31-re vonatkoznak. A nomád táborhelyek és bivakszállások adatait a táblák nem tartalmazzák.

Átlagár: szobaárbevétel / kiadott szoba

REVPAR: egy kiadható szobára jutó szobaárbevétel = szobaárbevétel / kiadható szobák

TREVPAR: egy kiadható szobára jutó teljes bevétel = teljes bevétel / kiadható szobák

Szobafoglaltság: adott időszakban kiadott szoba / (kiadható szoba x 100)

7. UTAZÁSSZERVEZÉS

Utazási csomag: olyan utazási szolgáltatás, ahol az utazásszervező személyszállítási, szállás- és egyéb turisztikai szolgáltatások (így különösen étkezés, idegenvezetés, szórakoztató, illetve kulturális program) közül legalább kettőnek előre megállapított együttesét úgy nyújtja, hogy a szolgáltatás díját valamennyi részszolgáltatásra kiterjedően összesítve, egy összegben határozza meg, függetlenül attól, hogy az egyes részszolgáltatások számlázása külön-külön vagy egyszerre történik.

Az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény, utazásszervezési szolgáltatásra vonatkozó különös szabályokról szóló fejezetének alkalmazásában utazásszervezési szolgáltatás lehet az is, amelynek időtartama nem haladja meg a 24 órát, vagy amely éjszakai szálláshelyadást nem tartalmaz.

Utazási iroda: utazásszervezői és/vagy utazásközvetítői tevékenységi bejegyzéssel rendelkező utaztató szervezet (ágazati besorolástól függetlenül).

Utazásközvetítői (utazási ügynöki) tevékenység: Idetartozik az utazási ügynökségek tevékenysége, amelyek elsősorban út, utazás, szállítás, szálláshely stb. értékesítésében közreműködnek a nagyközönség és üzleti ügyfelek számára, nagy- vagy kiskereskedelmi alapon. Üzletszerű gazdasági tevékenység keretében utazási szolgáltatás nyújtására az utazásszervező megbízása alapján, annak nevében szerződések kötése.

Utazással összefüggő, saját szolgáltatások utazási csomagon kívüli (önálló) értékesítése: menetjegy-kiszolgálás (a saját néven értékesített menetjegyek, repülőjegyek értékesítése is idetartozik), szállásfoglalás, vendéglátó-szolgáltatások ügynöki értékesítése, idegenvezetői szolgáltatás, transzferértékesítés, közlekedési szolgáltatások nyújtása, gyógy- és egyéb szolgáltatások ügynöki értékesítése, utazási promóció, turistasegítő szolgálat, utazási információk nyújtása, jegyértékesítés kulturális programokra és egyéb (pl. sport-)

rendezvényekre, helyi programszervezés, valamint a más szervezet által teljesítendő, az utazással összefüggő szolgáltatások és az ezekkel kapcsolatos ügyek intézése.

Utazásszervezői tevékenység: idetartozik az utak (csomagok) szervezése és összeállítása, amelyet utazási ügynökségek vagy közvetlenül az utazásszervezők értékesítenek. Az utak a következők valamelyikét vagy mindegyikét tartalmazzák: személyszállítás, szálláshely-szolgáltatás, étkeztetés, idegenvezetés, múzeumok, történelmi és kulturális helyek, színházi, zenei vagy sportesemények látogatása stb.

Utaztató szervezetek: utaztatási jogkörrel rendelkező gazdasági szervezetek: utazási irodák és ügynökségek. Az adatszolgáltatás csak azon vállalkozások számára kötelező, amelyeknek a tárgyévben az összes alkalmazásban állók száma nagyobb, mint 4 fő, illetve amelyek az adott évben jelentették be az utazásszervezői és/vagy utazásközvetítői tevékenységüket.

8. VENDÉGLÁTÁS

Vendéglátás: kész- vagy helyben készített ételek, italok jellemzően helyben fogyasztás céljából történő forgalmazása, ideértve az azzal összefüggő szórakoztató és egyéb szolgáltató tevékenységet.

Vendéglátóhely: működési engedéllyel rendelkező vagy tevékenységét hivatalosan bejelentett egység, amelyben vendéglátást folytatnak.

A vendéglátóhelyek számára vonatkozó adatok forrása: a kereskedelmi tevékenységek végzésének feltételeiről szóló 210/2009. (IX. 29.) kormányrendeletre épülő önkormányzati nyilvántartásokból felállított statisztikai regiszter.

Kereskedelmi vendéglátóhely: meleg- és nem melegkonyhás vendéglátóhelyek, cukrászdák, valamint a szeszes és szeszmentes italokat értékesítő vendéglátóegységek és zenés szórakozóhelyek.

Melegkonyhás vendéglátás: meghatározóan a helyszínen különböző konyhatechnológiai és élelmiszerkészítési-eljárások alkalmazásával készített meleg és hideg ételek, valamint cukrászati készítmények, sütő- és édesipari termékek, szeszes és szeszmentes italok értékesítése, elsősorban helyben fogyasztásra, továbbá elvitelre és házhoz szállításra.

Egyéb nem melegkonyhás vendéglátás: hideg ételek, melegített kész-, illetve félkész ételek, édesipari termékek, valamint nem a helyszínen készített cukrászati készítmények helyszíni fogyasztása, illetve kiszállítása, továbbá szeszes és szeszmentes italok értékesítése.

Cukrászati vendéglátás: cukrászati készítmények, édesipari termékek, hideg ételek, szeszes és szeszmentes italok helyben fogyasztásra, elvitelre, valamint házhoz szállítással történő értékesítése.

Italüzleti vendéglátás: palackozott és kimért szeszes és szeszmentes italok kiszolgálása, valamint nem a helyszínen készített ételek értékesítése.

Zenés, táncos szórakoztató vendéglátás: jogszabályban meghatározott zenés-táncos rendezvények lebonyolítására alkalmas, palackozott és kimért szeszes és szeszmentes italokat, valamint ételt értékesítő vendéglátóüzlet, ahol a részvétel feltétele jellemzően belépőjegy megváltásához kötött.

Munkahelyi és egyéb vendéglátóhely: munkahelyen, nevelési-oktatási, egészségügyi intézményben, helyben történő fogyasztásra szánt ételek, cukrászati készítmények és szeszmentes italok, továbbá csomagolt élelmiszerek értékesítése.

Vendéglátóhelyek eladási forgalma: A vendéglátó-hálózatban, kereskedelmi szálláshelyeken fogyasztói áron történő étel- és italértékesítés.

A vendéglátó-forgalom volumenindexe: az eladási forgalom alakulása, az árváltozások hatásának kiszűrésével.

A vendéglátó-forgalom szezonális és naptárhatással kiigazított volumenindex-idősorának előállítása a JDemetra+ szoftverrel történik.

ADATFORRÁSOK

Az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Programban (OSAP) elrendelt turisztikai tárgyú adatgyűjtések:

- OSAP 1035 Jelentés az utazásszervező és -közvetítő tevékenységről (éves)
- OSAP 1036 Jelentés a kereskedelmi szálláshelyekről (havi)
- OSAP 1045 Jelentés a kiskereskedelem és vendéglátás eladási forgalmáról (havi)
- OSAP 1726 Jelentés a kereskedelmi tevékenységet folytatókról (féléves)
- OSAP 1761 Jelentés az üzleti célú egyéb szálláshelyekről (éves)
- OSAP 1965 Jelentés a nem üzleti céllal üzemeltetett közösségi, szabadidős szálláshelyekről (éves)
- OSAP 1942 A lakosság utazási szokásai
- OSAP 1943 A Magyarországra érkező külföldiek turisztikai és egyéb kiadásai (folyamatos)
- OSAP 2007 A lakosság utazásai külföldön (folyamatos)
- OSAP 2076 Jelentés a működést kezdő, megszűnt, üzemeltetési kört módosított kereskedelmi és nem üzleti céllal üzemeltetett szálláshelyekről, az egyéb szálláshelyek kivételével (negyedéves)

Adminisztratív nyilvántartások:

- Magyar Közigazgatási Engedélyezési Hivatal által vezetett utazásszervezési engedéllyel rendelkező vállalkozások nyilvántartása

Egyéb források:

- KSH-honlapon elhelyezett stADAT-adatbázis
- KSH-Tájékoztatási adatbázis

Kapcsolódó jogi anyagok

- 239/2009 (X.20.) kormányrendelet a szálláshely-szolgáltatási tevékenység folytatásának részletes feltételeiről és a szálláshely-üzemeltetési engedély kiadásának rendjéről
- 210/2009. (IX. 29.) kormányrendelet a kereskedelmi tevékenységek végzésének feltételeiről
- 173/2003.(X. 28.) kormányrendelet a nem üzleti célú közösségi, szabadidős szálláshely-szolgáltatásról
- 213/1996.(XII.23.) kormányrendelet az utazásszervező és -közvetítőtevékenységről
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 692/2011/EU RENDELETE (2011. július 6.) a turizmusra vonatkozó európai statisztikákról
- UNWTO, International Recommendations for Tourism Statistics